

Intervju med Anne Oterholm

Av Anitra Figenschou

Mitt første bekjentskap med Anne Oterholm var gjennom romanen «Etter kaffen» i 2002 (nå ute som e-bok). Siden 2005 har jeg fulgt både hennes litterære stemme, og den tydelige offentlige stemmen hun har hatt som leder av Forfatterforeningen. Fra media er foreningen kanskje mest kjent for at ikke alle som søker får være med, og i den siste tiden er foreningen omdiskutert på grunn av sine prioriteringer når det gjelder tildeling av stipend.¹ Men Anne Oterholm understreker tidlig i vår samtale at Forfatterforeningen er en blanding av laug og fagforening, og at forfattere som ikke er medlem i foreningen likevel kan søke å få råd og hjelp. Jeg møter henne i det gamle, røde verneverdige huset i Rådhusgata 7., der de holder til sammen med blant annet Norsk Oversetterforening og Norske Barne- og ungdomsbokforfatteres forening. Per dags dato har Forfatterforeningen 563 medlemmer.²

OM FORFATTEREN

Foreningen har ikke som hovedformål å diskutere spørsmål omkring e-boka, selv om temaet er oppe på alle styremøter. Det er først og fremst i forfatterklubbene, som er opprettet i regi av forfatterforeningen, at e-postdebatten om e-boka og e-business løper jevnt. Disse debattene følger Oterholm aktivt med på. Oterholm har allerede tilgjengeliggjort noen av sine titler som e-bøker, men hun ønsker at alle butikker som vil distribuere bøkene hennes digitalt skal få muligheten til det. Hun tror mange av forfatterkollegene er enige i dette standpunktet. «For forfatterne spiller bokformatet ingen rolle, det vi er mest opptatt av er muligheten til å fortsette å skape litteratur. Så er det Forfatterforeningens viktigste jobb å sørge for at forfatteren får betalt for det,» sier hun.

Om forholdet til forlagene er fagforeningslederen opptatt av bestselgerfokuset. «Vi forstår forlagenes strategi om at det er lønnsomt å selge mange av noen få titler, og vi aksepterer det. Men vi aksepterer ikke at ingenting gjøres for de smale titlene,» uttaler hun. Jeg lurte på om maktforholdet mellom forfatter og forlag er forskjøvet på noen måte med det nye e-bokformatet, men det kan ikke Oterholm mene å se. Medlemmene i Forfatterforeningen svarer på det indirekte i «Den store forlagsundersøkelsen 2011».³ Her blir de spurt: «Når litteraturen utgis digitalt, vil forfatterne etter din mening ha like mye bruk for forlag som de

¹ Hele innlegget til forfatter Monica Aasprong som var utgangspunktet for debatten i avisen Klassekampen før påske 2011: <http://www.forfatterforeningen.no/v2/content/viskningar-och-rop> (hentedato 26.05.2011)

² <http://www.forfatterforeningen.no/v2/content/om-dnf> (hentedato 26.05.2011)

³ <http://www.forfatterforeningen.no/v2/content/her-er-den-store-forlagsundersokelsen-2011> (hentet 09.05.2011)

har i dag?» På dette spørsmålet svarer 67 % «ja», 11 % «nei», og 21 % «vet ikke». Rundt en tredel av forfatterne svarer altså nei til eller de er usikre på om de vil ha like mye bruk for et forlag i fremtida som i dag. Selv tror Oterholm at forlagskonsernene om fem – ti år kommer til å se annerledes ut enn slik de ser ut i dag. Hun understreker at det redaksjonelle arbeidet som gjøres i forlagene er svært viktig, særlig fordi forfatterne arbeider mer prosessuelt i dag enn de gjorde tidligere. Og går flere runder med manuset sammen med redaktør. «Men man kan tenke seg løsninger der denne jobben gjøres av frilansere uavhengig av de store konsernene i framtiden,» kommenterer hun.

BOKBUFFÉ AV BACKLIST

Foreningens tiltak med Bokbuffeen er et motsvar til forlagenes raske kassering av titler. Det er et nett-torg for salg av forfatteres bøker som offisielt er ute av salg. Forlaget har fokus på en nytgitt boktittel cirka et halvt år, siden blir den kanskje værende i sirkulasjon et års tid. Etter det makuleres den ofte, da får forfatterne tilbud om å kjøpe restopplaget til hva det kostet å trykke boken, for eksempel 30,- kr stykke. «At bøkene makuleres er det verste forfattere, vet. De hater det,» forteller Oterholm. Det er mange forfattere som har overtatt restlagene sine. De selger bøkene når de er ute og holder opplesninger. «Folk kritiserer at det er gamle bøker som ligger ute som e-bøker, men jeg synes det er helt fantastisk. Selv om det i fremtiden bør være både gamle og nye utgivelser som selges som e-bøker,» sier Oterholm. Bibliotekene kasserer også til stadighet bøker, det er rett og slett ikke plass i magasinene til alle. Dermed er det mange bøker som ikke er tilgjengelig i det hele tatt. Når jeg spør hva hun mener er viktigst av salg eller tilgjengelighet av forfatteres bøker, er hun klinkende klar: «Det er ingen andre som gir bort arbeidene sine, så det viktigste er helt klart å tilgjengeliggjøre for salg.»

NYE DIGITALE MARKEDSPASSER FOR FORFATTERNE

Opprettelsen av Bokbuffeen viser behovet for en markeds plass for eldre bøker ute av salg. Så jeg spør Oterholm om hun leter etter nye digitale markeds plasser for slike bøker: «Som forfatter gjør jeg det ikke, men som fagforeningsleder gjør jeg det. Det krever at forfatterne har rettigheten til egne bøker. Har man det, synes jeg det hadde vært bra om fagforeningen hadde et tilbud om et utsalgssted til disse bøkene. Vi hjelper forfattere å ta tilbake rettighetene til bøkene sine hvis de ønsker det,» svarer hun. Jeg følger opp med spørsmål om dette skjer hyppigere i dag enn tidligere, men det kan ikke Oterholm svare sikkert på: «Det skjer ikke så ofte. Det går litt i bølger.» Hun tror det i framtiden vil bli langt enklere å ta tilbake rettigheter

som forlaget ikke utnytter. Enten forfatteren velger å ta tilbake enkeltrettigheter, eller boken har sluttet å selge slik at forfatteren kan ta tilbake alle rettighetene under ett. Mange forfattere vil muligens foretrekke å ta tilbake enkeltrettigheter, og la forlaget selge det de klarer å selge. For i den nye normalkontrakten⁴ differensierer man mellom rettigheten til de forskjellige formatene. I prinsippet kan en forfatter gi én rettighet til ett forlag for salg av papirversjonen, mens hun kan gi et annet forlag rettigheten til e-boka. Eller distribuere den selv via Amazon, kommenterer jeg. Anne Oterholm er ikke like positiv til Amazon som jeg er.

ANNE OTERHOLMS VISJON

«Jeg tror ikke det er bra med én bokhandel i verden. Det er ikke bra for verken litteratur eller lesere,» sier hun engasjert. Hennes kongstanke er at mangfold beriker, derfor er hun skeptisk til den ekskluderende forretningsmodellen som Amazon, Appel, Google og Bokskya baserer seg på. Hun mener at en god løsning for distribusjon av e-boka er en løsning som er åpen for alle. «Det er håpløst at når Norge skal lage en konkurrerende løsning til de internasjonale aktørene, så lager de sitt eget monopol der bare eiere kan få selge bøkene sine. De burde heller laget en løsning som viser at de kan det norske markedet så godt at kunder og leverandører foretrekker å kjøpe og selge via dem.»

⁴ Her er lenke til både dagens og forrige normalkontrakt for skjønnlitteratur: <http://forleggerforeningen.no/webdeal-testspace.com/nor/avtaler/normalkontrakter> (hentet 26.05.2011)